

Słowo wstępne

Kolejny tom serii wydawniczej *Idee i Myśliciele* nosi tytuł *Komunikowanie – Poznanie – Kultura* i zawiera artykuły pracowników Katedry Kulturoznawstwa i Filozofii Wydziału Humanistycznego AGH, a także teksty autorów współpracujących z Wydziałem Humanistycznym. Zamieszczone tu rozważania są wynikiem badań wykonanych przez Katedrę w roku 2011 w ramach tematu badań statutowych – „Rozwój wzorców oraz form duchowości w komunikowaniu medialnym i międzykulturowym”. Tom składa się z dwóch części: „Media i poznanie” i „Wzory myślenia o kulturze”.

W części pierwszej pracy znalazły się cztery prace. Otwiera ją artykuł Jana Galarowicza – *Zagrożenia prawdy w mediach*, w której autor rozważa zagrożenia, które wiążą się z samą ideą prawdy i ustosunkowaniem się do niej, a więc: dyktaturę relatywizmu, bezkrytyczny stosunek do nieklasycznych koncepcji prawdy oraz przesąd o opresyjnym charakterze prawdy. Referuje również niektóre mity propagowane przez media, wspominając także o innych zagrożeniach związanych z rozbieżnościami między prawdami głoszonymi w mediach a prawdami, które kultywują obywatele naszego kraju. Wacław Branicki w tekście pt. *Racjonalność w społeczeństwie symulacji* stara się odpowiedzieć na pytanie, czy w społeczeństwie symulacji nastąpiła zmiana znaczenia racjonalności. Sądzi, że rozwój społeczeństwa symulacji jest zjawiskiem stopniowalnym i jego zakres jest proporcjonalny do ilości zapośredniczonych przez technologię interakcji między ludźmi, a także między osobami a sztuczną inteligencją, co musi mieć wpływ na racjonalność współczesnego użytkownika mediów. W konkluzji stwierdza, że obecna kultura symulacji bardziej przypomina tradycję słowa mówionego niż pisanego. Dominują w niej obrazy i wizerunki, natomiast brakuje konsekwencji i spójności. W społeczeństwie symulacji nie powstaje „nowa racjonalność”, ale nastąpił powrót do mitologicznego irracjonalizmu. Wraz z Magdaleną Piątek staramy się w tekście – *Komunikacja blogowa. Wzory i ewolucja zachowań użytkowników* – zaprezentować sytu-

ację w świecie współczesnej bologosfery. W wyniku przeprowadzonych obserwacji oraz danych zaczerpniętych z wielu opracowań empirycznych opisujących ją, dokonujemy w miarę pełnej kategoryzacji współczesnych form blogów oraz ich funkcji, które pełnią w komunikowaniu sieciowym. Zwracamy również uwagę, że w związku z przewrotem oralnym i piktorialnym, coraz większe znaczenie w komunikowaniu mają blogi zawierające fotografie i krótkie filmy, w których tekst pełni w stosunku do nich najczęściej funkcję służebną. Tomasz Kochan w pracy zamykającej tę część książki noszącej tytuł – *Problem wartości kulturowych w perspektywie hierarchicznego modelu przemian światopoglądowych Clare’a W. Gravesa* przedstawia, na podstawie analizy indywidualnych i zbiorowych treści światopoglądowych, systemową teorię poziomów egzystencji człowieka, zaproponowaną w połowie XX w., przez amerykańskiego psychologa Clare’a W. Gravesa. Tezą tej publikacji jest założenie o użyteczności teoretycznej zabiegów włączania tego typu analizy metakulturowej do badań nad systemami etycznymi i aksjologicznymi oraz szerszymi kontekstami ich realizacji w komunikacji społecznej. Omówiona zostaje także bezpośrednia korelacja pomiędzy ogólnymi przekonaniem badanych jednostek w związku z ich kulturą socjalizacją, motywującymi ich dalsze działania oraz systemami aksjologicznymi i formami komunikacyjnymi, w jakich się one przejawiają.

W części drugiej zawierającej trzy opracowania Jacek Dębicki w pogłębionym filozoficznie szkicu pt. *Myśl naturalistyczna w kulturze piętnastowiecznego Krakowa. Studium kulturoznawczo-filozoficzne* podejmuje problem relacji doktrynalnych między krakowską sztuką II połowy XV wieku a uprawianą w tym czasie na Uniwersytecie Krakowskim antropologią filozoficzną. Inspirację do takich rozważań znajduje on w sztuce Wita Stwosza, która ujawnia szereg aspektów twórczych, nieznanymi nie tylko w kulturze Europy średniowiecznej, ale – jak w przypadkach werystycznych, ukazujących ludzkie choroby portretów człowieka – również w kulturze renesansowej Italii. Ponieważ zarówno typ Stwoszowskiego portretu, jak i gruntowna znajomość anatomii człowieka, znakomicie ukazane w krakowskich dziełach sztuki, nie były znane w niemieckim środowisku artystycznym tego okresu, autor sądzi, że to nowatorstwo sztuki Wita Stwosza miało swą genezę w inspiracjach ideowych płynących ze środowiska krakowskich filozofów uniwersyteckich. Analiza wybranych problemów antropologicznych wykazała, iż realizm i naturalizm płynęły niezwykle szerokim nurtem w krakowskiej myśli późnosholastycznej i stworzyły teoretyczne podstawy do

artystycznych studiów nad realistycznym wyglądem człowieka. W kolejnym tekście noszącym tytuł: *Idealizm i naturalizm w późnośredniowiecznym Krakowie. Studium kulturoznawczo-filozoficzne o ideach odciśniętych w materii* – Jacek Dębicki podejmuje konkretny problem badawczy, mianowicie rozważania nad rolą, jaką odegrał Benedykt Hesse w procesie percepcji realizmu i naturalizmu średniowiecznego w krakowskich środowiskach intelektualnych i artystycznych. Porusza również zagadnienie miejsca historii sztuki wśród dyscyplin tworzących trzon kulturoznawstwa. Dzieło sztuki, artefakt estetyczny o bytowej strukturze formalno-ideowej, może być – zdaniem autora – badany tak z punktu widzenia jego formy, jak i treści. Historia sztuki rozumiana jako nauka o sztuce wypracowała – podkreśla Dębicki – nie tylko formalistyczne metody badawcze, ale także takie metody analizy dzieła sztuki, które koncentrowały się na jego formalno-tematyczno-treściowej stronie. Właśnie te metody badawcze, które skupiały swoje ostrze poznawcze na dziele sztuki plastycznej jako nośniku znaczeń, zbliżają historię sztuki do badań typu kulturoznawczego. W pracy pt. *Władysława Tatarkiewicza pojęcie „doskonałości” a sztuka postmodernistyczna*, zamykającym tę część przedmiotem rozważania czynię kwestię rozumienia „doskonałości” jako najwyższego wymiaru sztuki i jej dzieł, którą opisał i sformułował Władysław Tatarkiewicz, śledząc jednocześnie dzieje rozwoju historycznego jej form. Podkreślam, że polski filozof zauważył również, iż w sztuce nowożytnej oraz współczesnej nastąpił proces odchodzenia od tradycyjnego pojmowania doskonałości, które ujawniało się sukcesywnie w sztuce nowożytnej, współczesnej i będzie się rozwijać w przyszłym jej rozwoju. Poglądy Tatarkiewicza zestawilem następnie z poglądami współczesnych znawców, teoretyków i krytyków sztuki ponowoczesnej: Wolfganga Welscha, Arthura C. Danto oraz Donalda Kuspita, ze szczególnym uwzględnieniem tezy o „końcu sztuki” przyjętej jeszcze przez Georga W.F. Hegla i odniesionej przez tych współczesnych badaczy do twórczości modernistycznej, a następnie postmodernistycznej. Analizy tych współczesnych teoretyków – w mojej ocenie – potwierdzają, że sztuka modernistyczna i postmodernistyczna faktycznie operuje bardziej subiektywnym, a nie uniwersalnym pojęciem doskonałości i stara się zbliżyć swą formą i treścią do codziennego życia ludzi.

W tym miejscu chcemy wyrazić wdzięczność recenzentom naszej publikacji: prof. nadzw. dr hab. Jerzemu Kochanowi z Uniwersytetu Szczecińskiego oraz dr hab. Wojciechowi Kajtochowi z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Oceny i uwagi krytyczne, cenne wskazówki oraz

radę ich autorstwa pozwoliły wzbogacić wartość merytoryczną tego tomu. Gorąco dziękujemy również Wydawnictwu AGH za pracę redakcyjną, w pełni świadomi, że bez wiedzy, doświadczenia i umiejętności Redaktorów nasz wysiłek nie mógłby zostać zwieńczony sukcesem wydawniczym.

Kraków, listopad 2011 roku

Ignacy S. Fiut